

LA TOMASA

SETMANARI CATALÀ

10 cèntims lo número



FREDERICH SOLER

DE DIJOURS A DIJOURS

FREDERICH SOLER

(SERAFÍ PITARRA)

QUAN lo dijous de la setmana passada vareig llegir aquell cartell anunciant la mort de l'ànima del Teatro Catalá, se 'm vá ocorre alló tan sabut de que «l'ànima may mor»; y, creyeume, tal ocurrencia vá fer minvar bastant en mon cor la pena que 'm causá la pèrdua irreparable del més popular de nostres autors. Perque al recordar sas obras—mares de nostre Renaiement literari, vareig dirme:—«N Soler pot haver acabat de viure; empró 'n Pitarrá no pot morir may.»

De lo que valia, (pesi als envejosos de sa gloria) proba n' es la lluyta terrible que per espay de mitj any sostenian la Mort y la Literatura disputantse 'l. Vá guanyar la primera per sa forsa misteriosa que no admet resistència: sempre ha passat lo mateix.

L' home que, com ell, conquistá gloria, profit y enemichs (qu' es molt raro tot plegat) pot dirse que ha arribat al cim; no 's pot conquistar rés més.

Frederich Soler ha deixat lo Teatro Regional orfe, ja qu' ell sigüé son pare legitim; puig tots 'ls autors eminents que i' han seguit en la escena catalana han de considerarse com pares *putatius* ó com *tios* (molts d'ells, *valencians*): Desde *Las joyas de la Roser* fins á la *Cura de moro* la fesomia de nostra terra está retratada de cinquanta maneres y ab cinquanta tipus diferents. 'N Pitarrá era un verdader fotógrafo de nostras costums. Las sevas produccions, fillas de la imaginació portentosa del primer dels *mestres* catalans, sempre serán joves, sempre tindrán pretendents, porque sempre serán *per mereixe*.

La popularitat de 'n Pitarrá sigüé or de lley, y la acatavan per convenciment y per greu que 'ls hi sapigués fins 'ls seus rivals mateixos dintre las lletras catalanas.

¡Los seus rivals!!... ¿Y no n' havia de tenir? Á un home que havia monopolisat lo bressol de nostra escena, á un home que disfrutava d' una renda ab lo cobro dels dreus de propietat de sas moltas obras, regadas ab lo suor de son front, ¿qui no l' enveja?... ¡Infelissos! Y no calculavan lo que havia sigut expremut aquell cervell, ni reflexionavan qu' ell era 'l creador del teatro catalá, lo qui 'ls ensenyá 'l camí pera ferse homes dins del *Gay Saber*; ni volian entendre que 'l *Teatro Romea* era de dreu ben seu, que se 'l mereixia per haverli donat vida; per haverlo criat ab *La Dida*, la dida més sana y robusta que s' ha conegut; per haverse 'l afillat quan restava en 'l abandono més gran aprop del Hospital, y per haverli donat carrera. Ara bè, donchs, que un fill, quan ja te la carrera feta, mantingui á son pare que 's fá vell, ¿voleu rés més digne?

La munyó d' obras de tot género qu' eixiren d' aquella testa privilegiada, demostra ben clarament que la naturalesa d' en Pitarrá era de ferro, d' aquell ferro que doblegava á cops de mall *Lo ferrer de tall*.

D' ensá que 'l deixá abatut la malaltia que l' ha dut al cementiri, s' ohian pronóstichs, comentaris y suposicions que, per sa petitesa, l' engrandian. La malevolen-

sa d' alguns, partidaris de cert modernisme fals en lo teatro; la sabiduría (?) d' altres, que treballavan pera arreconar antigualas dramáticas y col-locar sas modernas obras; y la vanitat de molts que rendian devoció als nous quadros literaris que apareixian en lo fons del teatro extranger, trasplantats ridiculament á nostre jardí catalá, contribuïren no pòch ni gayre al olvit dels anteriors millors temps, al menyspreu del Teatro típic ben nostre, desagrahint á son pare 'ls sacrificis inmensos que havia fet pera pujarlo. Lo mateix Soler, trist es confessarho, volent seguir lo corrent pera satisfernos (segons ell se creya) intentá cambiar de rumbo en son viatge pe 'l mon literari modern y 'l vareñ marejar sense arribar á puesto. ¡Qui sab si la corrent y 'ls mareijs de son últim temps determinaren la gravetat de sa malaltia! Si aixís fós, cayga la responsabilitat de sa pèrdua sobre 'ls que 'l desviaren del camí ral de sas inspiracions, per miras egoistas.

Lo catálech de sas produccions, es un rich *collaret de perlas* que lluhirá sempre en lo coll de la Regió catalana, á despit dels *Barbarrojas* (que may ne faltan) ó dels *Judas* que tal vegada amaguin certa satisfacció malvada al tenir ja *sota terra* al primer arquitecto que trassá 'ls planos del edifici elevat de nostre Teatro.

Ja ha mort l' home que fent *gatadas* sigüé una celebritat; fent *singlots*, una eminencia.

¡Ab quanta rahò va respondre un barceloní á un foraster, al preguntarli anys enradera ahont era 'l Teatro catalá:—Mirate 'l: ara passa.—Era que passava en Soler aprop d' ells.

Descansi en pau lo *Zorrilla* catalá; l' *Hantzembusch* de casa; nostre gran poeta; 'n Frederich Soler; 'n *Serafi Pitarrá*.

**

Quan las primeras representacions de *Lo Pubill*, lo fill d' un Cabo de mossos d' Esquadra, li digüé:

—¿Sab, senyor Soler, que 'l pare está molt ressentit ab vosté per lo *tipo* del Subcabo?

—Digui al seu pare que sino hi vareig fer figurar un cabo de la Guardia Civil sigüé porque 'l *tipo* del Subcabo es genuinament catalá.

—Sí, pero la dignitat del cos...

—Al contrari—respongué 'n Pitarrá—lo *tipo* del Subcabo demostra ben clarament que algun temps 'ls mossos eran 'ls *amos*.

**

Fins ara s' ha dit que 'n Soler passá l' aprenentatge de rellotjer en lo carrer d' Escudillers, lo qual es equivocat. Entrá d' aprenent en una rellotjeria de l' Unió, (qu' encare avuy existeix regentada per los successors del Sr. Antigas, l' amo allavoras) y allí comensá á *fer versos*. Per cert que, sent aprenent de rellotjer, pochos días avants del sant de la mestressa demaná al senyor Antigas si volia que donés los *bons dias* á la seva senyora, en vers, petició que li fòu concedida. Aquella felicitació pot ben dirse que sigüé lo seu *baptisme* de poeta.

Soler aná fentse home y sigüé sempre molt amich del seu ex-principal senyor Antigas, quina casa frequentava assíduament en companyia de l' Iscle Soler de Romea y altres contertulis.

Quan l' incendi del Liceo, los vehins dels encontors cregueren que 'l foch se propagaría á tota la *manzana*, lo qual motivá que tots desembrassessin 'ls pisos

á corre-cuyta. Soler acudí al lloch de la catástrofe, to-
pant ab lo seu ex-amo rellotjer que sortia de casa seva
tot espantat ab l'imatje d'una Verge sota la xella.

—¿Ahont vá ab aquesta Mare de Deu? (li preguntá
'n Frederich).

—¿Hont vols que vagi? He procurat salvarla del in-
cendi. (respongué 'l senyor Antigas).

Y 'n Soler rihent li replicá:

—¿Veu qu' es ella la que ha de salvar á vosté y no
vosté a n' ella?

*
* *

Acabaré fent una indicació.

Lo creador del Teatro Catalá, lo poeta de Catalunya,
la primera figura del Renaixement literari del Princi-
pat, bè mereix un monument, me sembla á mí, al
mitj de la Plassa de Catalunya, ara que 's tracta de
urbanisar-la

¿Qué 'ls hi sembla á vostés?

J. BARBANY.

En l' enterro de 'n Frederich Soler

LA gent brolla per tot, sovint la via
de llorers y de flors es una estesa;
lo mutisme del dol y la tristesa
regna en l' espay; n' es fóra l' alegría.

Mes, tú no hi ets!... Encar que en ta honra sia,
per donar á ton nom gloriosa altesa,
mon esperit no surt de la sorpresa
que ta mort li causá. ¡Dissort impía!

Las penas que, sens tú, 'l cor m' avassallan,
me fan veure en tot dóle, no mes tristuras;
res calm 'l greu do' or, los plors no acallan...

Com las ayguas dels rius dolsas y puras
que en portentós caudal al mar devallan,
no aminoran del mar las amarguras!..

CONRAT ROURE.

A don Frederich Soler y Hubert

(SERAFÍ PITARRA)

¿Qué dí, que 'l seu nom no digui
y ab elocuencia ben gran?

Devant de tanta valía,
sols se aplaudí y admirá.

J. AMAT.

Figueras, 1895.

*
* *

MORT Pitarra lo popular fundador de *La Gata*
y de *Lo Teatro Regional* ara, compendrem l'
inmortalitat d' en Soler.

MOLGOSA, (JOSEPH ORIOL.)

A FREDERICH SOLER

Lo deixá 'l mon, ab tota sa mentida,
es ben trist per los sers que s' ha estimat;
menos mal si, com tú, 's logra sens mida
poguer passar del trágol de la vida
á la immortalitat.

A. BORI Y FONTESTÁ.

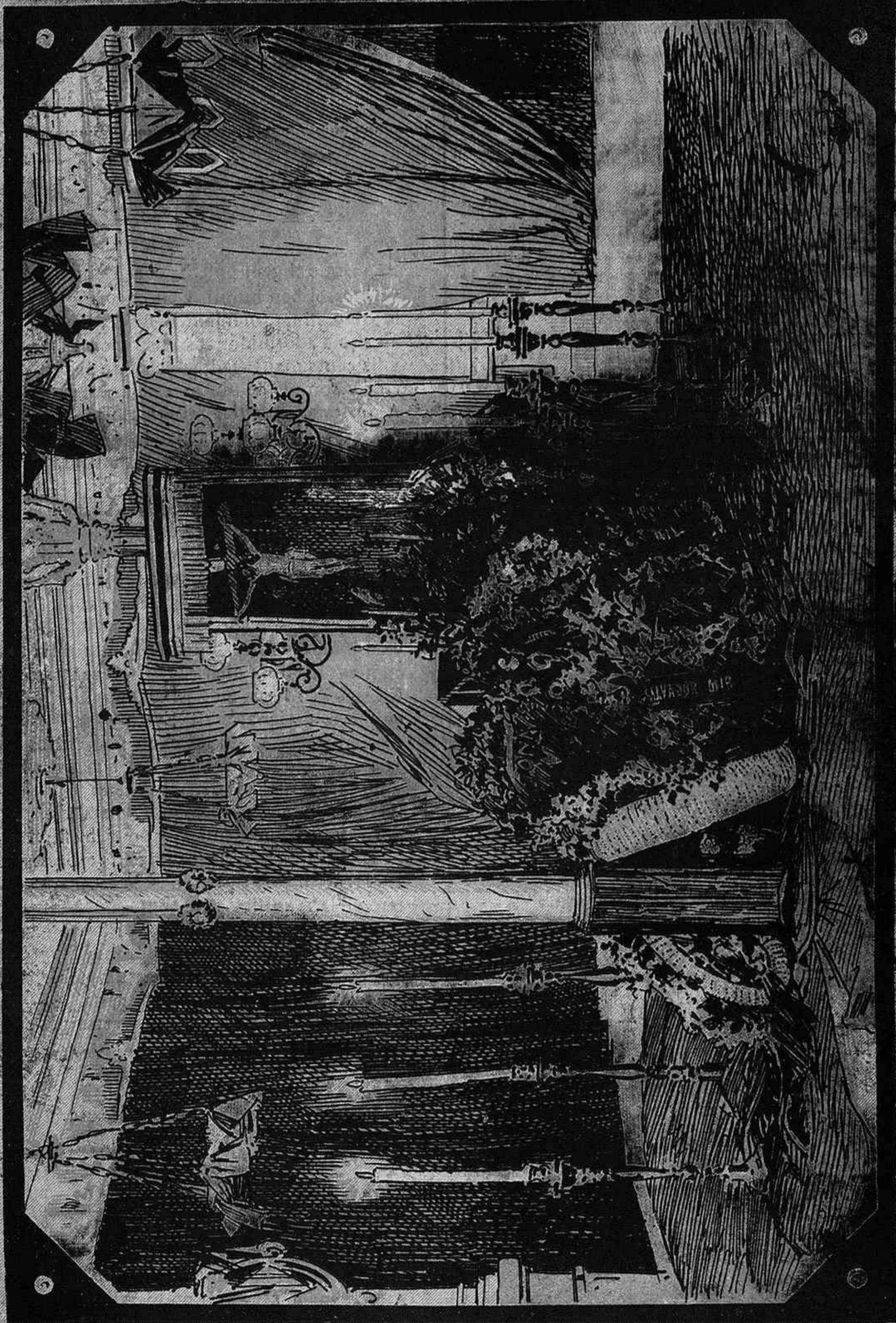
A Soler

NASQUÉ 'l geni potent, com Deu fet home,
en bressol ben humil, y en casa honrada;
lo ribot afinat, menjant la fusta,
ab ritme adormidor sos ulls tancava (1)
y 'ls cants manyagadors del obrè alegre
en sos somnis de nin lo festejavan.
A dintre aquella llar tot era gloria;
era la hermosa casa catalana
hont las costums dels avis se veneran,
hont sòls lo catalá pot fer estada;
per xó 'l poeta mes gran de Catalunya
en ella va buscar á los seus pares
com Jesús á los seus va cercá un dia
per vindre á redimir faltas humanas.
De Redemptor-la llum generadora
tesorava en son cor y en sa mirada,
y en l' ample front son geni 's descubría
com en un llibre obert de vritats santas.
Eil sigué lo Jesús de nostras lletras,
ell fou lo designat per l' Etern Pare
per donarnos á doil los cants mes dolsos
que en notas sense unir la flor guardava,
y 'l festiu rossinyol de nostra terra
llensava enamorat, y 'l riu de plata
donava ab sos murmulls, y en rich efluvi
exhalava lo bosch, gronxantse 'ls arbres.
Eil sigué lo elegit per dú' á la escena,
que vivia raquítica y malalta,
la sava impulsadora de nous gèrmens
que de sa ploma mágica brollavan,
cercant de Catalunya grats assumptos,
manejant ab primor la nostra parla
y arrancant de la Terra 'ls marcats tipos
que en las taulas aplausos alcansavan,
y 'ls obtenen avuy y 'ls tindrán sempre
malgrat plantas exóticas y extranyas
que podrán entorpir la escena nostra,
pero jamay del mon aniquilarla,
perque la llum dissipa las tenebras
y la llum es la escena catalana!
¡Per xó Soler es gran! ¡Per xó sa vida
no ha acabat en la tomba que 'l cos guarda!
Perque ell es lo cantor de nostra terra;
lo Jesús de las lletras catalanas.
A esborrar lo seu nom no hi valdrán Judas,
perque es son obra tan grandiosa y santa,
que en cada admirador tindrà un apóstol;
un recort eternal dintre cad' ánima.

A. GUASCH TOMBAS.

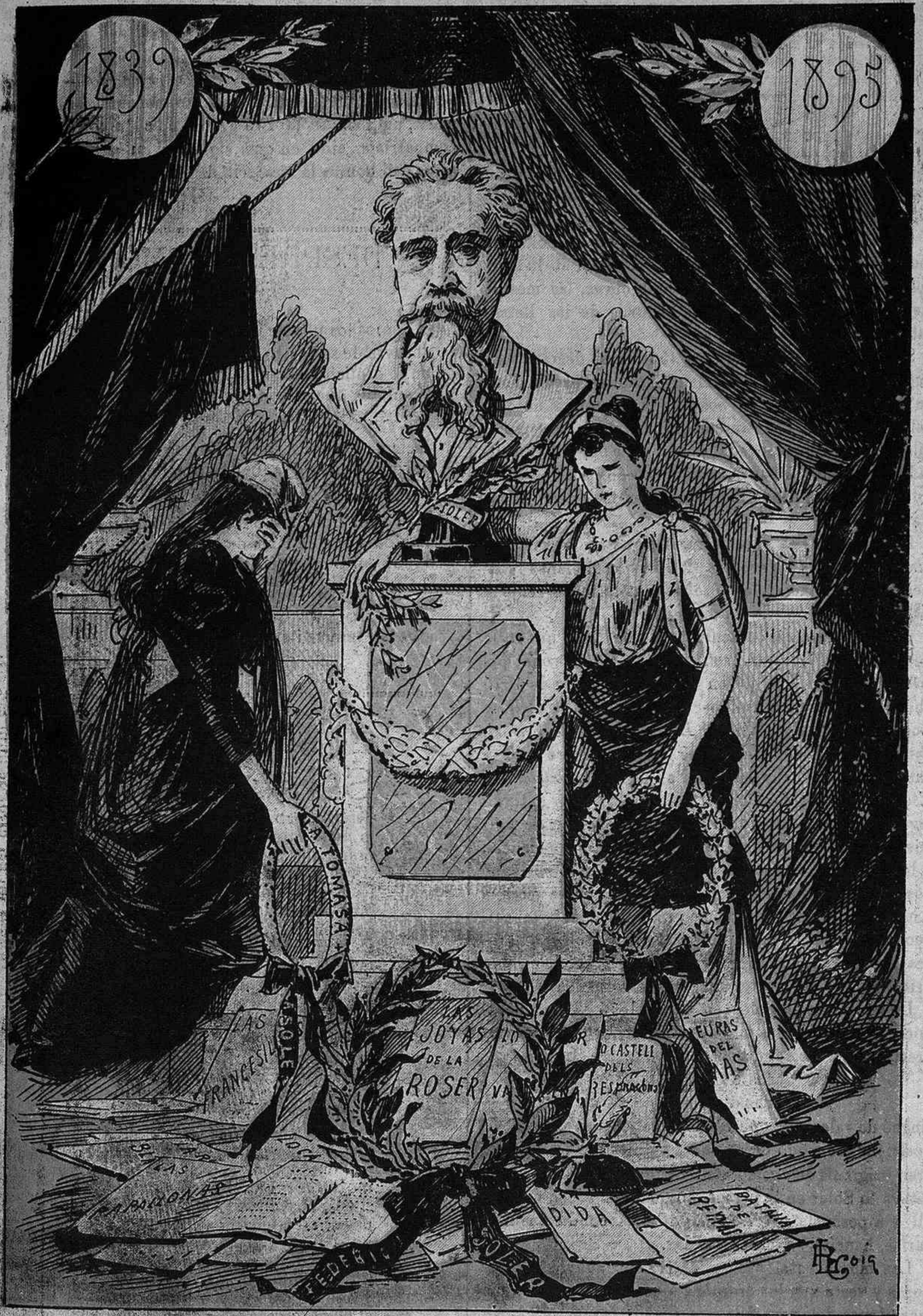
(1) Lo pare de D. Frederich, era fuster.

CAPELLA ARDENT EN LO TEATRO ROMEA



Reproducció fotogràfica de A. S. (Xatari) presa a las
11 de la nit per medi de llum especial.

TRIBUT AL GENI



HUMIL RECORT DE LA TOMASA A D. FREDERICH SOLER.

Pobre Soler!

La pena que 'ns embarga per la mort del may prou plorat poeta en Frederich Soler es tanta, que la ploma no la pot transcriure.

Cop tremendo, formidable, que ha fet tremolar los seus fonaments, ha rebut lo teatro regional ab la mort del celebrat autor de mes de cent obras, las mes de las quals formarán época en la historia de las lletras catalanas.

Soler ha mort jove encare, (56 anys) deixant sens dupte, en son cervell lo germen de moltes produccions qu' avants d' arribar al ocás de la existencia natural del celebre vate, haurían enriquít encare la escena catalana per ell engendrada y casi sols per ell alimentada durant molts anys, tocant ab indiscutible éxit tots 'ls generos, desde la gatada á las mes terroríficas tragedias.

Lo romens de sa vida literaria sigué ab los xistosos *Singlots poètics* y parodias d' obras castellanas y líricas que mereixeren la aprobació dels concurrents á las representacions de las mateixas.

Quan se proposá obtenir tots los llors qu' en la poesia poden lograse, son desitj se vejé coronat pel mes gran triomf, ja qu' en los Jochs Florals de 1875 obtingué la Flor natural per *La cansó dels aucells* y *Euglantina* d' or y plata per *Los companys de Sertori*; obtenint per dits dos premis lo titol de Mestre en Gay Saber, puig en l' any 1872 per sa poesia *Lo baster del Esquirol* havia sigut llorejat ab un' altra Flor natural; logrant, per lo tant, lo número indispensable de premis pera alcansar lo titol de mestre en la gaya ciencia. Ademés, en los Jochs Florals del mateix 1875 obtingué dos premis ordinarijs y 7 distincions mes entre accesits y mencions honoríficas, demostrant ab completa evidencia que son numen ho avassallava tot y que lo-grava tot quant se proposava, podentse colocar en lo primer escalò de la literatura en totas sas fasses.

Lo triomf de 'n Soler en l' any 1875 es mes d' admirar, ja que á causa d' haver satirisat ab sens igual gracia aytals festas, dihent:

Jochs Florals,
Jochs d' animals,

tingué de valerse de oportunas estratagemas en las composicions, de modo que 'l Jurat calificador creguè qu, eran originals dels celebrats Balaguer y Llorente, puig estava 'n Soler en la persuassiò de que á saber eran d' ell y á pesar de reunir inmillorables condicions literarias, haurían sigut rebutzadas.

Las musas catalanas 's destrenan avuy sas cabelleras y vesteixen los crespòns que to's treuhen quan mor alguns dels seus fills mes predilectes.

Catalunya está avuy en *deute* per lo que respecta al mellor dramaturch de la estimada patria, com acerta-

dament digué nostre benvolgut amich lo reputat poeta don Conrat Roure, després del sepeli del cadavre de *Pitarra*.

Lo recort del autor de *Las joyas de la Roser*, acredita un monument, no que commemori lo seu gran mérit, puig aquest ja 'l tèn grabat en cada cor dels seus compatrieis, sino un que signifiqui qu' aquesta noble terra sab honrar la memoria de sas glorias regionals.

RAMÓN ESTANY.

DESPRES DE MORT SONET

Rojos los ulls de tant plorar, Talia
al cayre de sa tomba ha restat muda,
en lo caòtich abim mirant perduda
l' aureola que 'n son front mes resplandia.

—Cap-vespre d' una nit me será eix dia,
esclama sospirant, may mes vensuda
per un sol raig d' aquella llum volguda,
que de ma gloria tot !' espay omplia.

¡Tot ha finit!... No tornarà ja á escriure
la ploma que de l' ala de la Fama
la má del Geni arrebatá potenta...

—No cal, fa 'l Temps, donchs may deixa de viure
qui llega al mon quelcom d' aquella flama
que la immortalitat fa als ulls patenta.

F. UBACH Y VINYETA.

A Frederich Soler

Si á ma ploma li fós dable
descriure ab exactitut,
lo moltíssim que ha valgut
ta inspiració inacabable;
si ton geni incomparable,
fácil fós de bosquejar,
ó bè poguessin brollar
del meu cap dolls de poesia;
ab gust, Solé, avuy vindria
tas glorias á enumerar.

Mes ta mort, mort que tant sent
qui de Catalunya es fill,
mort, que ha tet enfosquí 'l brill
de lo teu preclar talent:

m' ha causat tant sentiment,
tanta angoja y desconhort;
que tant sols me sento fort
per fer coro á mos germáns
los verídichs cataláns,
fort, sols per plorar ta mort.

¡Pobre escena catalana
mort lo ser que 't doná vida!
si en Soler d' una embestida
pogué create tan galana
y t' feu remontar ufana
lo pinácul de la Gloria;
tingal sempre en ta memoria
y honral, com se deu honrar
al Geni, que 's feu guanyar
lo lloch de honor de l' Historia.

J. ROIG CORDOMÍ.

! SOLER .. PITARRA!

Ha mort ja lo cantador
de la terra catalana;
l'home de la dida, qui
ab cosas del oncle—es fama—
feya riure á lo didot,
qu'era un barret de riallas;
lo qui ab un ciri trencat
feya á tothom molta gracia;
lo qui fent senzillament
palots y ganxos, anava
devant del Renaixement
literari de la Patria.

* *

Ha mort aquell que adorná
l'Escena ab la rosa blanca,
junt ab las euras del Mas
y també ab lo lliri d'aygua;
qui á la filla del marxant
li dona, entre joyas aïtras,
las joyas de la Roser
qu'es sa cosina germana,
y ademés lo collaret
de perlas bonas, no falsas,
quan se van enamorar
ab l'hereuet de la plana
alla á la vora del mar
y á posta de sol la diada
que lo pubill se n'anà
a vendre ous del dia—es fama—
en un mercat de Calaf,
segons conta la rondalla...
—¿La rondalla del Infern?—
¡No, senyors, aquesta; un'altra!
... Y era lo primer amor
l'amor qu'en son cor niuhava;
y un ángel 'ls protegí,
qu'era l'àngel de la Guarda
que desde 'l cim de la Creu
de la Masia 'ls guardava;
y 'ls va casar lo Rector
de Vallfogona, contavan...

* *

Ha mort lo qui doná nom
á en Joan Doneta, no es faula,
qui per poguer dur a cap
la venjansa de la Tana
trenca á l'últim trençalós
los cantis de Vilafranca,

sent causa, per tal trastorn,
de lo plor de la madrastra,
senyora y majora un temps
de l'Escena catalana.

* *

Ha mort lo qui féu anar
la festa del barri en dansa,
pagant café y copa á tots
'ls vehins del carré y plassa;
festa ahont hi anavan junts
cad'any á moure gaizara
l'apotecari d'Olot,
lo ferrer de tall de casa,
Bartoldo, l'veguer de Vich
y altres, tots ballant sardanas
ab la vaquera de la
piga rossa, molt trempada,
y la Sila, la de 'l ret,
Donya Guadalupe y altres
de las donas que, pe 'l punt,
si os plau per forsa saltavan.

* *

Ha mort lo qui ab lo timbal
del Bruch la tenia armada,
realisant lo fet següent
del qual l'Historia no 'n parla:
«Es lo cas que, eixint de 'l forn
del Rey, una nit—es fama—
va dirigir-se á 'l Castell
dels tres dragons y cridava:
—¡O rey, ó rés!—á devant
de 'ls segadors que arribavan
ab la fals penjada al coll
y la barba roja y l'arga,
de 'ls pescadors de Sant Pol
ab los seus ams y las xarxas,
de tots los Estudiants
de Cervera eixits de l'aula
y de molts polítics de
gambeto (que may ne faltan).
Y atravessant lo jardí
del General, la gentada
avansa que feya pó
en direcció de la Rambla,
de la Rambla de las Flors
ahont lo castell s'alsava.
Ja dintre, van proclamar
lo rey, l'últim rey—es fama—
de Magnolia, qu'era á un temps,

diuhen, Concellé y Monarca.
Va haverhi festas en gran.
balls de bastons, lluminarias,
y per' commemorá 'l fet
molt y molt fort repicavan
la campana de Sant Llop,
l'esquella de la Torratxa...
Mes, com ja se sab qu'en tot
s'hi fica la bruxa, es fama
que un moro dels mes astuts,
lo moro Benani, ab calma
y ab traydoria un matí,
com qu'era 'l metje de cambra,
las pildoras li doná
d'Hollovay enma'zinadas
y sense dir ni Jesús
morí 'l rey... ¡Quina desgracia!
Cap cura li va valer;
¡ai la de moro, caramba!»
(Aixís m'ho ha contat lo boig
de las campanillas ara,
qu'en lo llibre del Honor
va anotarho ab lletra clara.)

* *

Ha mort l'amo de l'Hostal
de la Farigola, casa
de dintre 'l rovell del ou
de la terra catalana;
lo qui, pe 'l dir de la gent,
va promoure una batalla
de Reynas que li valgué
un gran triomf, la gran medalla.

* *

Ha mort 'l home que ab un tall
no mes de la bolifarra
de sang de la Llibertat
va alimentar—diu la fama—
á tot un poble molt temps
sens'ferli patir may gana.

* *

Ha mort Frederich Soler;
ha mort Serafi Pitarra;
l'héroie del Renaixement
literari de la Patria.

PEPET DEL CARRIL.

DEVANT LO CADÁVRE de

D. Frederich Soler

Si tú en moltes ocasions
al poble vas deleitar
y vas ferte popular
ab tas bellas produccions,
agrahit ell hasta 'l fons
del cor, no podrá olvidarte,
y 'ls que varem admirarte
de ton talent fins al cim
devant teu, nos descubrim
pera un recort dedicarte.

J. ASMARATS.

IÁ SOLER!

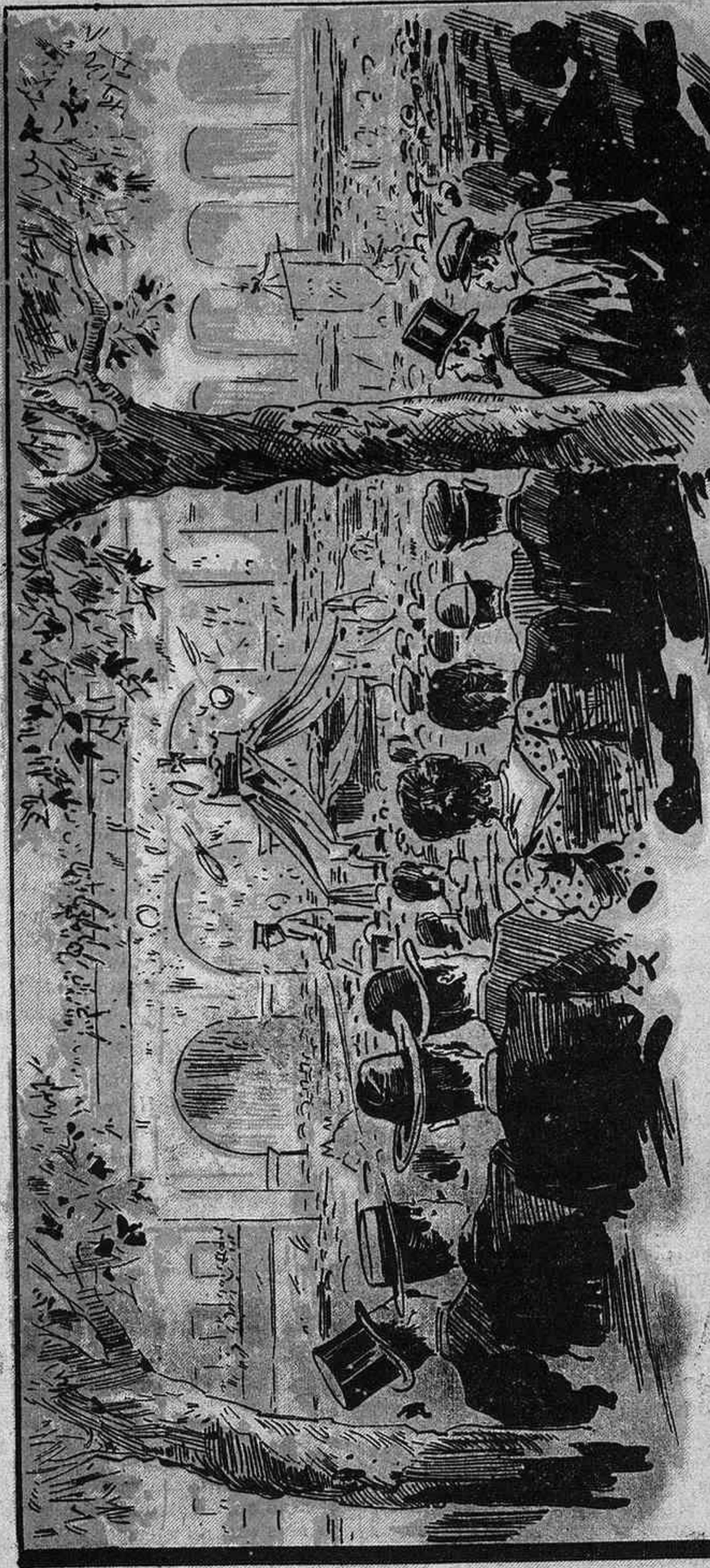
Q FEGANT del cor la pena
poch podré dí d'ell ¡es mort!
mes si sempre son recort
será lo qui 'l cor omplena,
la seva sort no te esmena
sentne general l'esglay,
y per aixó en lo ample espay
reflecteix ab brill enter
y ab lletres de foch ¡Soler!
que no 's deu apagar may.

JOSEPH CASELLAS.

LA TOMASA

BARCELONA DE DOL
EXEQUIAS A D. FREDERICH SOLER

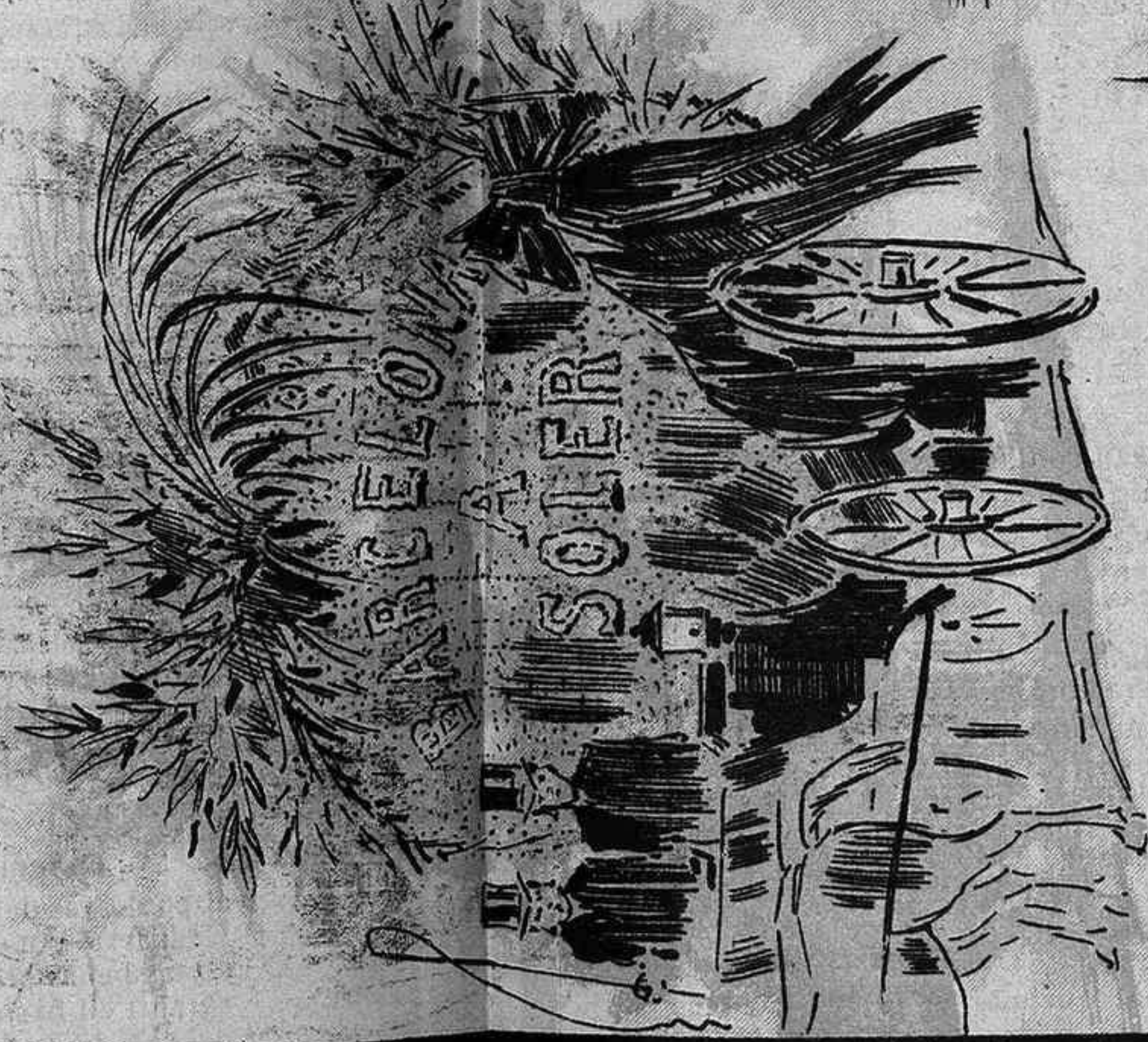
(Impressions del natural)



Los restos de un geni entre núvois de flors.



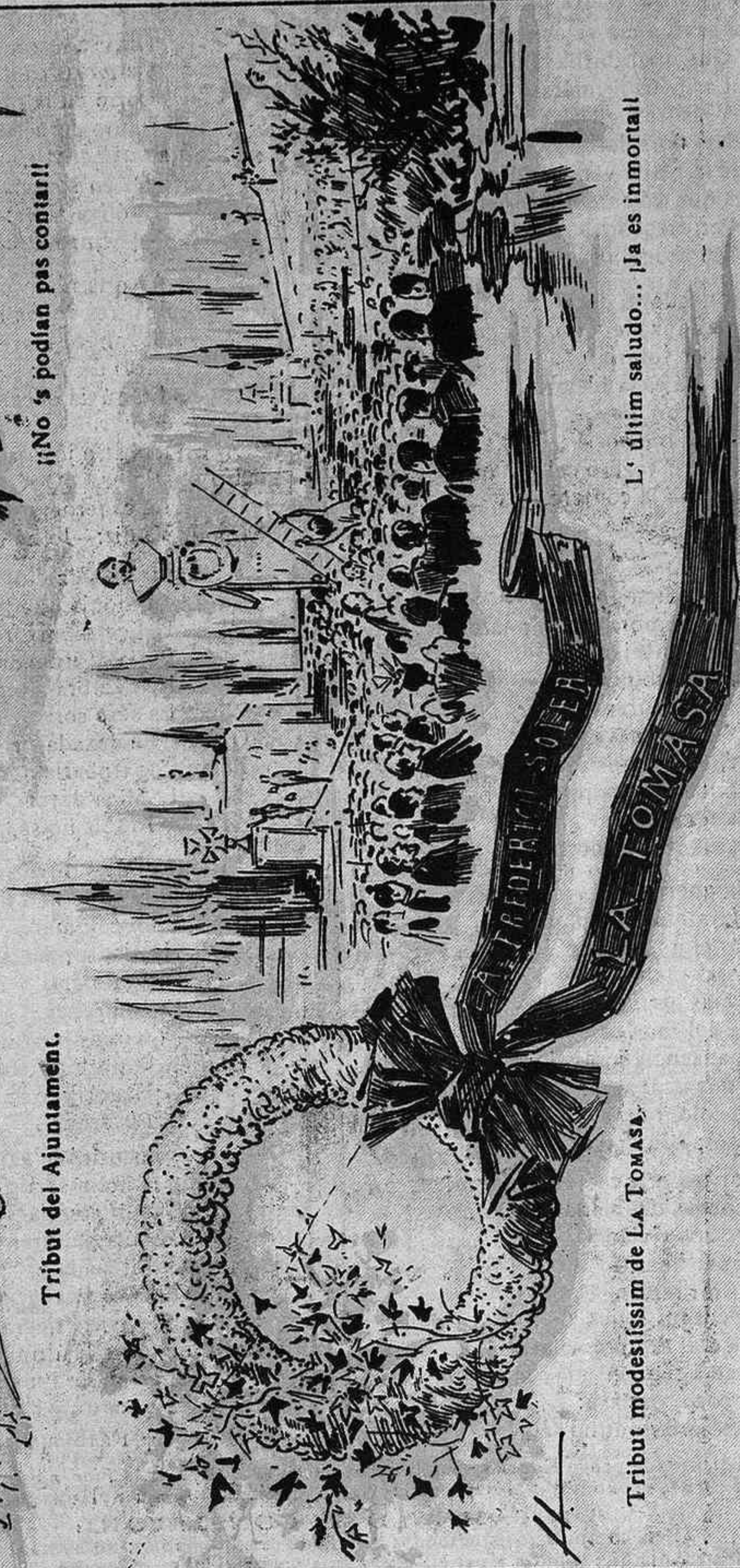
La tercera carretel·la.



Tribut del Ajuntament.



¡¡No 's podían pas contar!!



Tribut modestíssim de LA TOMASA.

L' últim saludo... ¡Ja es immortal!

La Cançó dels Aucells (1)

UN jorn qu' estava prop de la mar,
B'anca gavina me va contar
Que quan brillavan
Las néus primeras
Y 'ls frets glaçavan
Las flors darreras,
Prop de la platja van reunir-se
Las aus que volan del món al cel,
Per despedirse
Del oronel.

L' oronel deya, deya cantant:
—D' una donzella y un bell galán
Saber voldria
Quina es la historia;
Aixís un día
Dolça memoria
Tindrè, quan vegi lo cel y l' ona,
Y á l' oreneta la contaré.—
La papallona
Va dir:—Jo ho sé.

Sas amors dirse los vaig senti'
De nit y á l' ombra de mon jardí.
Quasi envejantlos
Jo 'ls escoltava;
La nit, mirantlos,
S' il-luminava,
Y la parella, d' amor somreya;
Mes no puch dirvos qu' esdevingué.—
La tortra deya
Cantant:—Jo ho sé.

Ell á la guerra vá haver d' anar,
Ella no feya més que plorar;
Sos plors, ufanas
Rosas marcian,
Y mas germanas
De dol morían.
De trista ausencia móltos jorns ja feya;
No sé si novas d' amor rebé.—
Lo colóm deya,
Joyós:—Jo ho sé.

D' amor y gloria corréus ne som.
Ohíu las novas del blanch colóm:
Los dos vivían
De sas imatjes;
Per mi rebían
Dólçes missatjes.
De nit, de día, sempre volava.
¿Per qué ell á rebrem' may mes vingué?—
Lo corb xisclava:
—¡Bé prou qu' ho sé!

Sa carn glaçada ni 'l corb la vol;
Sa sanch vessada la seca 'l sol.
Dins la fossana
De morts rublerta,
Dorm en la plana;
¡Ja no desperta!
¡Pobra estimada! Com á ell dormíula
Y 'l veurá en somnis. ¿Qu' esdevingué?—
L' óliva xiula:
—¡Bé prou qu' ho sé!

Per rier que résen per lo finat
Fa temps tres voltas he gemegát.
M' ohí sa mare,
Morí de dol:
La núvia encare
Plorar lo vol.
Al cel trobarlo joyosa espera;
No sé si plora. ¿Qué esdevingué?—
La cadenera
Va dir:—Jo ho sé.

Sóia d' un sálzer d' un monastir
Veig una monja que 's vol morir.
Del ce! s' anyora,
Parla d' un mort,
Remembra y plora
La séva sort.
Quan l' he dexada, trista somreya,
¿Tinch de trobarla quan tornaré?—
L' áliga deya:
—Jo sols ho sé.

Damunt dels núvols, ab ull ardit,
Al sol mirava de fit á fit.
Com colometas
He vist juntadas
Sas animetas
Enamoradas.
Volant, fugiren lluny de ma vista;
Volant y sempre pujant al cel.
—¡Historia trista!—
Diu l' oronel.

Altras historias se van contar
Ans que la lluna sortís del mar,
¡Cap d' alegría!
Las aus ploraren;
La nit venía
Quan se 'n anaren;
La nit, que porta negra corona.
L' oronel deya l' últim cantar,
Y, arrán de l' ona,
Passava 'l mar.

† FREDERICH SOLER (PITARRA)

(1) Poesía distingida per lo Consistori dels Jochs Florals de 1875 ab la *Flor natural*, valent al ma-lograt vate catalá, ser nombrat Mestre en Gay Saber, motivant lo següent laudatori.

DICTÁMEN DEL CONSISTORI:

«Esta composició es la tendra bilada de tots los pobles: un ayman que mor' en la guerra y una monja que 'l plora y per ell prega sota 'l sálzer de un monastir.
«Mes es tal lo giny del poeta en desenrotllar l' assumpto, tal la novelat de l' exposició, tan admirablement trobada la forma de la balada; y brolla de sas armoniosas estrofas una veu tant pura de fresca poesia, que unánimement lo Consistori li ha adjudicat la envejada flor, considerantne *La canço dels aucells* com una preuhada joya de que justament podrá envanirse nostre renaixent literatura.»
(*Jochs florals de 1875.*)

A la memòria del
inolvidable y eminent poeta

..... DON

Frederich Soler y Hubert

TANCA á la llum sas parpellas
un gran geni, y tot just cau
sobrè sas fredas despullas
l' ample llosa del fossar,
que per las buydas esclètxas
que 'l dolor va rejuntant,
per recordansa de vida
brollan omplint l' ample espay,
alenadas de aureola
que l' oreig van embaumant.
Avuy tota Catalunya
resta presa per l' esglay,
avuy de dolor y angoixa
sols s' escoltan tristos planys.
¿Qui serà 'l fill de la terra
que son brés senti gronxar
que 'n son cor lo plor no esclati?
¿Qui pot ser lo catalá
que al enfrons de tal desgracia
no t' endressi los seus planys?
Catalunya, plora al perdre
un dels fills mes estimats,
plora 'l fill, al ayment pare,
l' art, un geni colossal,
y 'ls amichs, al mes adicte,
al home enter y preclar
fundador ab fé y constancia
del «Teatre Regional».
Mes no temis, no es possible
que tú pugas morir may:
Los génis com tú reviuhen,
passan sens dupte á inmortal;
podrán perdres tas despullas,
podrán dintre del fossar
esventarse fins las cendras,
mes tú sempre reviurás.
Puig que tot qui 't coneixia,
y fins qui nó, no podrà
esborrar may de sa pensa
á un dels sers que debém tant:
Que 'l bon fill de Catalunya
que aquí petji, y llá de llá,
tot y sent lluny de la pátria
si un n' hi resta, recordant
lo llegat que á tots nos deixa,
l' aspre entorn de nostre vall
t' obrirà, no t' cábia dupte,
per poderte recordar
com 'ambé per venerarte,
dins son cor un gran palau.

Juliol, 95 PERE REIG Y FIOLE

En la mort del inspirat poeta

Frederich Soler

S' ha eclipsat l' astre potent
de la escena catalana;
¡la figura mes galana
de nostre renaixement!

S' ha mort l' escriptor genial,
mes no morirán sas obras,
que ja te Soler de sobras
guanyat lo nom d' immortal.

Per xó en tant que ja reposa
aquell geni que admirém,
una llágrima llensém
al demunt sa freda llosa

Llágrima que vindrá á ser
—del cor dignament sortida,—
tribut pe 'l que fou en vida,
lo gran Frederich Soler!

DOLORS RIERA BATLLE.

Á Soler

DE mils llavis tremolosos
sols ne surt lacónich mot
y plorant tanta desgracia
tothom diu: ¡Soler ha mort!
Lo só trist de la campana
nos fereix al mitj del cor;
Catalunya entera plora...
lo Teatro vesteix dol.
Aquell geni que á las taulas
portava sempre ab ardor
las nostras costums antigues,
las nostras glorias millors,
ja no busca, ja no observa,
jau del sepulcre en lo fons
y de la llosa que 'l guarda
lo pes nos abrúma á tots.
Avuy Soler se 'ns presenta
aixecant en nostres cors,
perque d' ell tinguém memoria,
lo monument mes gloriós.
Sobre cent dramas s' eleva
fense 'l pedestal ell sol,
y es sa figura tan alta
que ha d' admirarla tothom.

JOSEPH GOT Y ANGUERA.

Sabadell, 1895

Devant del cadavre

DEL GENIAL POETA

Frederich Soler

PER quan guardas, donchs, oh
ton bategar?.. ¿Y per quant (cor,
espereu, ulls meus, l' instant
de donar sortida al plor?...
¡Frederich Soler, ha mort!
D' ell son, eix rostre desfet...
¡aqueix cos inmóvil... fret!
¡aquest esprit qu' alsa 'l voll
...¡Oh Pátria!... Ton rossinyol
ha torsat ja 'l seu capet!..

Es ja sols humana escoria
aquest cadavre esllanguit...
¡Ja no batega aquest pit
tant anyorós de la gloria!
¡Ja la Mort canta victoria
vensut l' estre mes potent,
lo més brillant pensament,
l' ánima mes ben trempada,
la musa més festejada,
del nostre Renaixement!

¡Ja es mort lo pintor genial
de nostras costums pagesas!..
¡Lo qui cantá las grandesas
del nostre sprit regional!
¡Lo qui ab acert immortal,
ja tragich, robust, potent,
ja xamós, dols, escayent,
ja ab accent de fonda pena,
sapiguè fer de la escena
un mirall de nostra gent!

¡Y ja no es!... Estroncada
la font de tanta poesia
¡Morta tanta fantasia!
¡L' arpa de tants sons, trencada!
¡Jeu aquí, en vil pols tornada,
del gran Soler, la figura!..
y la suprema amargura
de la Pátria, aquí se sent,
¡com si la Pátria igualment
anés á la sepultura!..

MARIAN ESCRIBI I'ORTUNY.
(M. Riusec)

DEVANT LA FOSSA DE

..... 'N Clave

TAMBÉ la Mort los ha unit
com amorosos germans,
y ovirant lo lloch reduhit
hont jauhen, un home ha dit:
—¡Cabre dos homes tan grans
dintre d' un lloch tan petit!

EMILI COCA COLLADO.

AL JESUS DE LAS LLETRAS CATALANAS



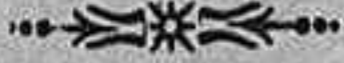
La Poesia plorant la mort del mestre.

HOMENATJE AL CATALÀ ILUSTRE



La Escena Catalana portant una corona á son fill predilecte.

PENSANTHI



VEIG rellubint, en lo fons de sa intel·ligència, 'l foch del geni, fins quan més la emboyran fatals preocupacions.

Veig covant, en lo fons del seu cor, caliu de bondat, fins quan hi regnan ratxas d' ayre glassador.

Lo veig gran de intel·ligència, fins quan més s' acluca la llum de son geni; com gran lo veig de bondat, fins quan més sembla esmortuirse 'l dols caliu de son cor.

Encarnació del seu poble, ¿qué té d' estrany que 'n sofrís las oscilacions lo geni del poeta qu' en vida s' anomená Frierich Soler y que ara dorm 'l son etern al costat d' altre artista ab qui tant s' igualá?

Del poble provingué; per ell alentá; cap á n' ell va anar sempre. Si pecá, no pecá may per ingratitude, sino per excés d' estimació á qui va glorificarlo.

¿Qué indigne d' haverlo tingut seria 'l poble de Barcelona si no s' afanyés á perpetuar la memoria de 'n *Serafi Pitarra* ab marbres y bronzo:!

¿Qué despreciables foram tots los que deixessem malaguanyarse y perdre aqueix monument del Teatro Catalá, aixecat per ell fins als núvols!

¿Serém tan degenerats que faltém á un y altre dever?

No ho serém.

J. RIERA Y BERTRÁN

Juliol de 1895.

Devant lo cadavre de FREDERICH SOLER

SONET

Fret y ajegut en caixa mortuoria
eposava 'l cadavre, que dormia
n brassos de la Mort, del qui sabia
e renom immortal ferne sa historia.
Il del Teatro Catalá la gloria
enasqué ab sa inspirada poesia
dol d' un poble fou que cada día
apcirós fará esment de sa memoria.
a mort! ¡ha mort! eix eco funerari
obrehix la fel dels cors quan hi ressona
mplintlos d' amargor y de tristesa...
a Pátria de genolls devant l' ossari
ntristida penianthi una corona
egantla ab plor adolorida resa

MANEL FOLCH TORRES.



A Frierich Soler

TA mort con móu avuy tot Catalunya,
la trista nova corre com lo llamp,
enllá l' escampan la corrent del Ebro,
l' ayre del Pirineu y 'l vent del mar,
mentras, de 'ls tonaments á la teulada,
sotrega y crúix lo Teatre Catalá.

L' abundancia y la fama de tas obras
han fet de tú una gloria nacional,
ton nom guardarà 'l poble en sa memoria,
l' amistat en son cor lo dú grabat;
jo, que 't volia tant com tú 'm volías,
de tant com sento, volguent dirte tant,
sols sè exclamar del fons de la meva ánima:
—Poeta eminent!... Deu t' haja perdoná!

RAMÓN BORDAS.

Serafi Pitarra

HA mort lo poeta de la nostra terra!
En lo recó mes amagat de Catalunya, en la
masia mes apartada dels centres de població, es conegut lo nom de *Serafi Pitarra*. Era lo més popular.

Hi podrà haver qui no conegués á Frierich Soler, pero no hi ha ningú que no hagi sentit parlar de *Serafi Pitarra*.

Serafi Pitarra era una institució de la patria catalana.

Plorem sobre la seva tomba y esculpím ab caracters indelebles en las páginas de nostra historia, lo seu nom immortal.

F. DALMASES GIL.

¡A FREDERICH SOLER!

LA Musa de ma terra, la terra catalana,
May com avuy havia sentit tan gréu do'or;
Que avuy d' arpas y liras la queixa se agermana:
Que Catalunya plora del gran Soler la mort.

Ell fou qui á nostra escena vá darli un jorn la vida;
L' amor á nostra parla, la trasmeté al jovent;
Se feu idol del poble, ab lo escarrá y la dida:
Fou lo puntal mes ferm, del gay renaixement.

Per son preclar ingeni, sa hermosa fantasia,
Pot lo teatre nostre tothora reflectá,
Honrosos los usatjes que serva la masia;
Las gestas mes gloriosas del poble catalá.

Per ell encare alenan, de tots en la memoria,
De tos bells fulls ¡oh Pátrial las feixas mes capdals;
Per ell verdeja sempre lo llor de nostre gloria
Y flayra mes la toya, de flors, dels *Jochs Florals*.

De sos *singlots poétichs*, s' ascolta encar la rialla
Brollant de llavi en llavi, saltant de cor en cor;
L' anima ab goig s' explaya llegint lo seu *Grá y Palla*;
De la *Roser las joyas*, brillan molt mes que l' or.

Diuhén que tot s' esfondra: pero, per tú, ¡mentida!
Qu' en tas creacions hi esclata y viu lo patri ideal;
Per xó desd' que la Parca segá 'l fil de ta vida,
Desde allavors comensa, ton nom, á esse immortal.

FRANCESCH MARULL.

UN RECORT AL AUTOR DE
Las Joyas de la Roser

Lo mercantilisme humà, la miserable prosa de la realitat; es lo que prepondera á las rederías de nostre sigle, anomenat de las llums y del progrés.

La gent d'avuy, que no va neixer sentint en lo seu cor lo bellíssim goig de l'art, troba malhaguanyat lo temps que esmersa 'l poeta al cantar las glorias de sa Pàtria, las proesas de 'ls fills que ab sas heroicitats l'honran; tot aixó per ella es res, porque 'l fruit d'aqueix treball no sol convertirse ab l'enlluernador diner, que tot ho compra; lo quadro del pintor, se 'l mira una sola volta; al músich, que afanyós de gloria dona notas sortidas de l'ànima, se l'escolta un sol cop y després... ¡lo mercantilisme humà! sempre sol dir lo mateix:—Aixó no 's res; ¡tots moren pobres!

Cal preguntalsi á ne 'ls que aixís pensan: ¿Que fora del passatge de la vida, sense l'expansió de las bellas arts?—Imagineusel per un sol moment y bé podreu com jo comparar lo mon ab un cementiri, en 'l que 'n vida l'humanitat s'hi enterraria, ab molts diners potser pró sense 'l goig que á l'ànima dona l'externa expressió del artista, que ve tan sols al mon per deleitar als altres.

Rendimli, donchs, en agraument, al gran Poeta, orgull de nostra Pàtria Calalana, l'expressió del nostre tribut, recordantlo sempre.

Juliol, 1995

MANEL ROVIRA Y SERRA.

AL INMORTAL DRAMATURCH

D. FREDERICH SOLER (Pitarra)

PODRÁS, oh gran Pitarra,—haver lo mon deixat, aquest, de malhauransas,—d'enveja y sinsabors; podras alla en la altura—trobarde rodejat de serafins y arcàngels—que 't brindaran amors.

Podrás ja estar, tal volta,—en lo Parnás sublim parlant ab las nou Musas—y alguns, no gayres, sers, que igual que á tú 's veneran—que igual que á tú 'ls per sabis y colossos,—per mestres consellers. (tenim

Podrás casi oblidarte—dels triunfos qu' en la terra ton geni extraordinari—y escèpcional talent lograren en lid franca—mes desde 'l plà á la serra ton nom será indeleble—viurás eternament.

En tant tinga eixa terra—qui parli catalá qui siga honrat y noble—y bon treballa tó, may mes l'autor insigne—jamay podrá olvidá de *Batalla de Reynas*,—*La Dida* y '*L Cantadó*.

Y com si tú visquessis—en tota societat, teatro ó bé cassino—hont regna lo jovent, allí lo teu nom sempre—pels llabis pronunciat será, '*L Pubill* al veure—ó *Lo dir de la gent*.

Los teus *Singlots poètics*,—las tevas poesías, aquells *Cuentos del avi*,—tas bellas produccions, llegidas serán sempre—en los palaus, masías, per tots 'ls vells y joves—de mil generacions.

¡Descansa en pau, oh insigne,—D. Frederich Soler, sostenedor, cós y ánima—del parlá regional!... Aquí en aquesta terra—gloriosa y de valer, de tradicions valentas—de fama universal,

¡Oh! mestre entre los mestres—lo catalá agraht may mes ja de sa pensa—ton nom podrá esborrá y per molts anys que passin—veurás sempre erigit ¡per recordar ta gloria—en tot pit un altà!

R. BALCELLS BELLVÉ.



AVANTS de tancar aquest número, La Redacció de LA TOMASA ha de deixar ben consignat, que, pera rendir un tribut d'admiració al genial Frederich Soler y demostrar la pena que li causá la mort de tan eximi poeta, no trobá altre medi millor que 'l de erigirli un senzill monument de dol en lo local del periódich, mentres lo cadavre estigué depositat en la capella ardent, dedicantli després lo present número confeccionat ab llágrimas y trossos del cor; devent consignar també, que ditas manifestacions públicas son una sombra no més del crú dolor que la Redacció ha experimentat ab motiu de la pèrdua del cantor mes popular de Catalunya.

Aixís mateix aquesta Redacció ha de donar las més expresivas gracias als celebrats poetas y distingits colaboradores qu' han respost á nostra invitació, honrant nostras columnas ab valiosos travalls, deventlas enviar especialment al il·lustrat escriptor y advocat de Figueras, D. Joseph Amat, 'l qual, á pesar de la ruda malaltia que l'aqueixa, ha agafat la ploma pera tributar un sentit homenatge al mestre y al amich; y ferlas extensivas als escriptors que, á causa de compromisos anteriors ab altres periódichs ó altres rahons dignas de ser tingudas en consideració, s'han excusat de colaborar en lo present número.

La Redacció dona també las gracias als reputats fotógrafos Srs. Matorrodona y A. S. (Xatart) per haverli proporcionat, respectivament, lo precios retrato de D. Frederich Soler que figurá en lo citat monument de dol, y la magnífica fotografia representant al insigne dramaturch en son llit de mort; y sent no poguerlas donar á dos eminentes autors y á un celebrat escriptor, que, invitats degudament per semblarnos los mes indicats pera figurar en aquesta manifestació de sentiment y respecte, á mes de no remetrens cap treball, no s'han excusat com era del cas, sinó per lo que á nosaltres respecta, per consideració á una de las mes llegítimas glorias catalanas.

LA REDACCIÓ.

==LITOGRAFIA BARCELONESA==

de Ramón Estany
 5, San Ramón, 5 - BARCELONA

Fragment del cant *La ciutat del Infern*, perteneixen al poema inèdit *Las alas negras*.

La Ciutat del Infern.

Flavors
~~Al punt~~ una ciutat maravellosa
 Vegeu qu'encisava la mirada
 Per la sòlida y gran y magestosa
 Pival de las mellors aventajada.

Il·luminada vegeu com emalt de joyas,
 Ab minarets y cúpulas y agulles,
 Y torres y mansions y claraboyas,
 Entremuntj d'arbres d'ufansas fulles.

~~De cop,~~
~~Al punt~~ va presentarse à nostra vista
 Un arxib de triomf de la ciutat entrada
 Obra admirable, per l'etern artista
 Del untro dels precits edificada.

Quina sobrietat, quina riquesa
 En son detall y en son conjunt reunia
 Era l'obra sublim d'una grandiosa
 Fant sobrenatural qu'era encara.

Pots de porfit y de negres marbres,
 Ab sobrietat augusta, i d'alta cava
 Entre flors florits, colorats arbres
 Que un vent de gloria arren balandrajia.

Tenim lo goig de participar á nostres lectors, que l' eminent poeta D. Frederich Soler ha deixat completament terminat lo referit poema.